

Kulturutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om studentexamen och lag om ändring av 1 och 6 § i gymnasielagen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om studentexamen och lag om ändring av 1 och 6 § i gymnasielagen (RP 235/2018 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Matti Sillanmäki, undervisnings- och kulturministeriet
- undervisningsråd Heikki Blom, undervisnings- och kulturministeriet
- undervisningsråd Teijo Koljonen, Utbildningsstyrelsen
- generalsekreterare Tiina Tähkä, Studentexamensnämnden
- specialsakkunnig Kyösti Värri, Finlands Kommunförbund
- expert Satu Ågren, Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry
- ordförande Christer Holmlund, Finlands Svenska Lärarförbund FSL rf
- ordförande Bicca Olin, Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf
- specialsakkunnig Olavi Arra, Undervisningssektorns Fackorganisation OAJ rf
- initiativtagare till projektet Marja Alkio, gemenskapen Oma kieli
- expert Samuli Maxenius, Finlands Yrkesstuderandes Centralförbund - SAKKI rf
- ordförande Alvar Euro, Finlands Gymnasistförbund rf
- ordförande Jessica Makkonen, Alliansen för Finlands Studerande - OSKU rf
- professor Mikael Hidén
- FM, rektor vid ett vuxengymnasium Panu Kela
- forskare Kati Mikkola
- rektor Harri Rinta-aho
- professor Janne Saarikivi.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- undervisnings- och kulturministeriet
- Institutet för de inhemska språken
- Utbildningsstyrelsen
- Bildkonstlärarna rf.

Betänkande KuUB 15/2018 rd

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att det stiftas en lag om studentexamen. Enligt förslaget ska lagen och den förordning av statsrådet som utfärdas med stöd av den ersätta den gällande lagen om anordnande av studentexamen och statsrådets förordning om studentexamen. Propositionen är en del av reformen av gymnasieutbildningen i enlighet med handlingsplanen för statsminister Juha Sipiläs regering.

Syftet med propositionen är att stödja genomförandet av de mål som ställts upp för reformen av gymnasieutbildningen och den nya gymnasielagen. Studentexamens ställning som en slutexamen som mäter de studerandes kunskaper och färdigheter enligt läroplanen för gymnasieutbildningen och som ger allmän behörighet för fortsatta studier föreslås inte bli ändrad. Enligt förslaget ändras inte heller Studentexamensnämndens ställning som den myndighet som verkställer examen eller rätten att avlägga studentexamen eller examensämnen.

Det föreslås att studentexamens struktur ändras. En examinand som avlägger studentexamen ska avlägga fem prov till vilka hör provet i modersmål och litteratur samt enligt examinandens eget val tre prov av en grupp som består av provet i matematik, provet i det andra inhemska språket, provet i ett främmande språk och provet i realämnena. Det föreslås också att förfarandena för att anmäla sig till proven i studentexamen görs smidigare. I samband med anmälan ska examinanden inte längre behöva bindande anmäla om proven avläggs som obligatoriska eller extra prov. Enligt förslaget begränsas inte heller examinandens rätt att anmäla sig till prov på olika nivåer i samma examensämne. Examensstrukturen och ramarna för valbarhet kvarstår i övrigt oförändrade.

Till skillnad från nuläget ska godkända prov som ingått i en underkänd studentexamen kunna inkluderas i en ny examen under tre års tid från det att det tidigare provet godkändes. Likaså ska godkända enskilda prov kunna inkluderas i en studentexamen under tre års tid från det att det enskilda provet godkändes.

På motsvarande sätt som för närvarande ska studentexamen i regel avläggas vid högst tre på varandra följande examenstillfällen. Det föreslås dock att förutsättningarna för att förlänga tiden för avläggande av examen ska ändras. En examinand som har deltagit i minst ett examenstillfälle och på grund av sjukdom, heltidsstudier utomlands eller något annat jämförbart vägande skäl är förhindrad att delta i proven under ett examenstillfälle ska kunna fortsätta att avlägga examen vid det examenstillfälle som omedelbart följer efter att den maximala tiden löpt ut. Om en examinand av en ovannämnd orsak är förhindrad från att delta i proven under två på varandra följande examenstillfällen, ska han eller hon kunna fortsätta att avlägga examen under de två examenstillfällen som omedelbart följer efter att den maximala tiden löpt ut.

Det föreslås att studentexamen i fortsättningen också ska kunna avläggas på engelska. Enligt förslaget ska studentexamen kunna avläggas på engelska av studerande som genomför eller har genomfört lärokursen för gymnasieutbildningen eller en yrkesexamen som utgör grunden för deltagande i examen huvudsakligen på engelska och, av särskilda skäl också av andra personer som kan anses ha tillräckliga språkliga förutsättningar för att avlägga examen på engelska. En studentexamen som avläggs på engelska ska till sin uppbyggnad motsvara en examen som avläggs på finska eller svenska.

Betänkande KuUB 15/2018 rd

Dessutom föreslås det att hänvisningarna till lagen om anordnande av studentexamen, som upphävs, korrigeras i gymnasielagen.

Lagarna avses träda i kraft den 1 augusti 2019. De föreslagna ändringar som gäller avläggande av studentexamen tillämpas på examinander som inleder avläggande av studentexamen under examenstillfället våren 2022 eller efter det.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Syftet med propositionen är att reformera lagstiftningen om studentexamen så att den bättre motsvarar tidens krav. Syftet med studentexamen är att på riksnivå mäta hur studerandena har uppnått de kunskaper och färdigheter som hör till gymnasiets lärokurs och den tillräckliga mognad som ingår i målen. Examen ger allmän behörighet för fortsatta studier.

Utskottet anser att propositionen med framgång stödjer genomförandet av reformerna enligt gymnasielagen (714/2018) som träder i kraft den 1 augusti 2019 och bidrar till att genomföra målen för högskolevisionen, främst snabbare antagning till högskola. Propositionen förtydligar regleringen av studentexamen betydligt och skapar smidighet i avläggandet av studentexamen.

Sammantaget anser kulturutskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslagen i propositionen, men med följande kommentarer och ändringsförslag.

Reform av studentexamens struktur

Studentexamens nuvarande struktur mäter inte till alla delar studierna i gymnasieutbildningens lärokurs på ett tillräckligt omfattande och mångsidigt sätt, och därför behövs det en reform. Examinanderna ska enligt förslaget i stället för nuvarande minst fyra prov avlägga fem prov: modersmål och litteratur samt enligt examinandens eget val tre prov av en grupp som består av provet i matematik, provet i det andra inhemska språket, provet i ett främmande språk och provet i realämnen. Det femte provet väljer examinanden själv.

Förslaget avviker något från det förslag som framställt av arbetsgruppen Gaudeamus Igitur, som dryftat behoven av att utveckla studentexamen¹. Arbetsgruppens förslag till modell ansågs minska vikten av proven i enskilda realämnen i förhållande till proven i andra läroämnen och försätta examinanderna i olika ställning på grund av sina val. Förslaget ansågs också vara svårbegripligt. För att undvika dessa missförhållanden och stödja reformen av högskolornas antagning av studerande föreslås det i propositionen i avvikelse från arbetsgruppens förslag att minst fem prov ska avläggas.

¹ Gaudeamus Igitur - studentexamen utvecklas, Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2017:16. Studentexamen enligt det förslaget skulle ha krävt att examinanden avlägger provet i modersmål och litteratur och tre prov eller provpar av följande: 1) matematik, 2) det andra inhemska språket, 3) ett främmande språk, 4) två prov i realämnen eller ett prov i ett realämne och ett prov i ett främmande språk.

Betänkande KuUB 15/2018 rd

Strukturen enligt propositionen motsvarar till sin kravnivå i praktiken arbetsgruppen Gaudeamus Igiturs modell, då den bedöms exempelvis i ljuset av 2017 års information. Då avlades totalt 30 189 studentexamina. Av de som avlade examen avlade 5 902 examinander (19,5 %) fyra prov, medan återstoden avlade fem eller fler prov. Av de som avlade fyra prov avlade 3 761 inte provet i det andra inhemska språket och 1 692 inte provet i matematik. Nästan alla examinander som avlade fyra prov skulle således enligt den struktur som föreslogs av arbetsgruppen Gaudeamus Igitur ha tvingats avlägga ett femte prov, eftersom deras examen inkluderade prov i ett realämne. De strukturer som föreslås av arbetsgruppen Gaudeamus Igitur respektive propositionen avviker alltså inte nämnvärt från varandra i fråga om effekter. Strukturen enligt propositionen är tydligare än den som arbetsgruppen föreslog, eftersom antalet prov som krävs inte beror på kombinationen av examensämnen. Examinanden kan också enligt modellen i propositionen undvika att avlägga ett examensämne som innebär personliga utmaningar.

Jämfört med den nuvarande modellen gör strukturen enligt propositionen examen något mer krävande, men den stärker studentexamens omfattande allmänbildande verkan och motsvarar bättre än den gällande modellen den kompetens som förutsätts i grunderna för gymnasiets läroplan. Merparten av examinanderna avlägger också nu minst fem examensämnen, så i det avseendet beräknas läget inte förändras nämnvärt.

Utskottet anser att modellen enligt propositionen är välgrundad, men inser också att den inte nödvändigtvis är problemfri i alla avseenden. Vid utfrågningen av sakkunniga aktualiserades oron över att den föreslagna reformen kan medföra att tröskeln för att delta i studentexamen och även att söka sig till gymnasieutbildning kan bli alltför hög för vissa studerande. Reformen kan också i någon mån förlänga studietiderna. Särskilt de som avlägger två yrkesexamina, dvs. grundläggande yrkesexamen och studentexamen, studerande som i övrigt möter svårigheter med att klara av studentexamensproven och även studerande inom gymnasieutbildningen för vuxna kan tänkas ställas inför en utmanande situation.

Av de som avlade studentexamen och siktade på två examina 2017 avlade cirka 29 procent fem eller fler examensprov. Cirka 71 procent avlade fyra prov. I siffrorna ingår också de examinander som enligt anmälningsuppgifterna avlade gymnasiets lärokurs och yrkesexamen². Enligt uppgift från Statistikcentralen avlade cirka 80 procent av de som avlade två examina sin yrkesexamen på högst tre år 2017. Reformen har inga konsekvenser för de studerandes rättsliga ställning i fråga om att samtidigt avlägga studier med sikte på yrkesinriktad grundexamen och studentexamen, men om kravnivån på studentexamen höjs, kan det medföra en ökad arbetsbörda för de som avlägger två examina. Det beror på de studerandes studieval.

Utskottet identifierar de eventuella problem som kravet på minst fem prov kan medföra för en del studerande. Men att bedöma utfallet av dem i detta skede är svårt. Utskottet konstaterar att exempelvis det att en del studerande hittills har valt fyra prov inte direkt kan leda till antagandet att dessa examinander inte skulle ha haft förutsättningar att avlägga ett femte prov. Problemen kan också ha samband med oro för att klara av ett visst läroämne, till exempel matematik, men det eventuella hinder för framgång i studentskrivningen som detta kan medföra går att undvika.

2 Dessa studerande avlägger utöver yrkesinriktad grundexamen och studentexamen också gymnasiets lärokurs och får avgångsbetyg för sina gymnasiestudier.

Betänkande KuUB 15/2018 rd

Utskottet understryker att propositionen innehåller förslag som underlättar möjligheterna att avlägga studentexamen. Examinanden kan också i fortsättningen bli student med fyra prov genom att utnyttja möjligheten till kompensation: ett underkänt prov hindrar inte erhållandet av examensbetyg om examinandens genomsnittliga framgång i de godkända provämnena är tillräckligt god. Varje år avlägger cirka 600 examinander examen med hjälp av kompensationsförfarande. Dessutom föreslås det i propositionen att anmälan till prov i studentexamen och möjligheterna att inkludera prov på olika nivåer i examen ska bli smidigare. Enligt förslaget ska valet av prov som obligatoriskt eller extra prov inte längre vara bindande för examinanden i samband med anmälan. Examinandens rätt att anmäla sig till prov på olika nivåer i samma examensämne begränsas inte heller. Syftet med dessa reformer är att undvika felval i samband med den nuvarande bindande anmälan på förhand till obligatoriska och extra prov och eventuella hinder för avläggande av examen som följer av dessa felval. Även om minimiantalet obligatoriska prov ändras, bevaras valbarheten i examen. Det ger de studerande möjligheter att träffa val enligt intressen och kompetens när de deltar i studentexamen. Dessutom lindras kraven jämfört med nuläget av att en examinand kan innefatta godkända prov som har ingått i en underkänd examen i en ny examen under tre års tid efter det att det tidigare avlagda provet godkändes, och att det blir lindrigare villkor för att förlänga tiden för avläggande av examen. Utskottet påpekar att när förslaget ses som en helhet, kan de eventuella negativa effekterna av ändringarna i examensstrukturen beräknas bli små.

Utskottet framhåller vikten av både tillräcklig information och att de studerande får tillräckligt med handledning och stöd. Utskottet upprepar sina tidigare ståndpunkter i frågan (bl.a. KuUB 2/2018 rd). Det är av väsentlig betydelse att de som söker sig till gymnasieutbildning och som kommer att avlägga studentexamen enligt den föreslagna strukturen får all den information som behövs för att avlägga studentexamen och de gymnasiestudier som föregår den. De som avlägger två examina bör informeras om kraven för att avlägga bägge examina. Informationen bör ges exempelvis som en del av studiehandledningen. Det är också av stor betydelse att de som anordnar gymnasieutbildningen ger sina studerande det individuella stöd för lärande och välbefinnande som de behöver, i överensstämmelse med lagstiftningen. Genom reformen av gymnasielagen har man stärkt de studerandes rätt till studiehandledning enligt individuella behov och rätt till stöd för inläring. I samband med reformen ändrades lagstiftningen också så att begränsningarna för att ta om studentexamensproven slopas hösten 2019. Det minskar den psykiska stressen vid gymnasiestudierna och studentexamensproven.

Studentexamen ska genomföras under högst tre på varandra följande examenstillfällen. Men ett underkänt prov förlänger tiden för avläggande av examen. Bland de som avlade studentexamen 2017 behövde endast 26 procent tre eller flera examenstillfällen. När strukturen på studentexamen ändras bör möjligheten att fördela examensprestationen utnyttjas effektivare. Utskottet vill inskräpa att vid tidsplaneringen av avläggande av studentproven och de studier som föregår dem är en yrkeskunnig studiehandledning och en individuell studieplan av central betydelse, och utbildningsanordnaren ska satsa på dem.

Utskottet förutsätter att effekterna för gymnasiestuderande inklusive de som avlägger studier enligt läroplanen för vuxna och de som avlägger två examina av att strukturen på studentexamen revideras noga följs upp. Utskottet föreslår ett uttalande i frågan. (*Utskottets förslag till uttalande I*)

Betänkande KuUB 15/2018 rd

Studentexamensnämnden och högskolornas antagning av studerande

Att det tar tid för studenter att placera sig för fortsatta studier är numera ett betydande problem, eftersom cirka 70 procent av de nya studenterna inte omedelbart efter gymnasiestudierna blir antagna för studier med sikte på examen. För att svara mot denna utmaning vill man bland annat reformera högskolornas antagning så att den i större utsträckning sker direkt på grundval av studentexamensbetyget. I de modeller för reform av antagning av studerande som högskolorna har tagit fram beaktas fem prov, vilket i sig styr examinanderna till att avlägga motsvarande antal prov. Således har avgöranden som gäller högskolornas antagning av studerande styreffekter på studentexamenssystemet och gymnasieutbildningen och på regleringen om dessa.

I högskolornas nya studerandeantagning kan sökanden beroende på sökobjekt mångsidigt utnyttja de kunskaper som visats i studentexamen. De sökande har fördel av att ha avlagt minst fem examensämnen, och alla betyg från approbatur till laudatur kan vara till nytta. Utskottet inser att reformen av högskolornas studerandeantagning medför ett tryck på ändringar i lagstiftningen om studentexamen, men anser det ytterst beklagligt att ändringar i högskolornas verksamhet som gjorts med andra medel än genom lagstiftning används för att styra lagberedningen för övrig utbildning. Utskottet poängterar att i fortsättningen bör beredningen av reformer göras med beaktande av att reformerna styrs genom lagstiftningen och inte tvärtom.

Vid utfrågningen av sakkunniga noterades att den eventuella poängfördel som kan fås vid högskolornas antagning av studerande kan styra finsk- och svenskspråkiga examinander att byta anteckning om modersmål i befolkningsregistret för att kunna avlägga för främmandespråkiga avsett prov som bygger på lärokursen i finska eller svenska som andraspråk och litteratur. Det är inte ändamålsenligt med tanke på likabehandling av examinander, studerandeantagning eller studentexamen. Det försvagar också de finsk- och svenskspråkiga examinandernas målinriktade studier i modersmålet. Att avlägga lärokursen i finska eller svenska som andraspråk och litteratur är ändamålsenligt endast för examinander som har brister i de grundläggande färdigheterna i finska eller svenska inom något delområde av språkkunskaperna. Utskottet föreslår i dessa avseenden ändringar i propositionen på det sätt som framgår av detaljmotiven.

Studentexamen på engelska

Ett syfte med propositionen är att ge möjlighet att avlägga studentexamen på engelska för studerande som har studerat för examen på engelska eller som har språkliga förutsättningar för att avlägga en examen på engelska. Syftet med detta ändringsförslag är att främja särskilt gymnasieutbildningens internationalisering och inflyttning av kompetent arbetskraft till Finland. Utskottet anser att förslaget är motiverat i sig med beaktande också av utbildningsexportens aspekt. Finlands utbud på utbildningsexport täcker hela det livslånga lärandet. Examensexporten har redan öppnats i lagstiftningen i fråga om yrkesutbildning och högskoleutbildning, men för gymnasieutbildningens del saknas denna möjlighet.

Enligt ett sakkunnigyttrande som utskottet tagit del av har aktörer inom utbildningsexport tagit upp att avsaknaden av studentexamen på engelska i Finlands utbildningssystem förhindrar export av gymnasieutbildningen även om efterfrågan finns. I yttrandet sägs att i och med efterfrågan på utbildningsexport och som stöd för volymmässigt betydande exportprojekt finns det ett behov för

Betänkande KuUB 15/2018 rd

att av studentexamen skapa en internationell genomförandemodell som lämpar sig för utbildningsexport.

Av dessa orsaker anser utskottet att bestämmelser om att anordna studentexamen på engelska i sig behövs, men utskottet påpekar att bestämmelserna om saken i lagförslaget är bristfälliga, vilket detaljmotiveringen går närmare in på, och därför bör det förslaget förkastas. Eftersom studentexamen på engelska behövs, förutsätter utskottet att regeringen överväger att bereda en ny proposition som gäller studentexamen på engelska, där man beaktar påpekandena i detaljmotiven och det som framställts i sakkunnigyttrandena om nationalspråkens ställning. Utskottet föreslår ett uttalande om detta. *(Utskottets förslag till uttalande 2)*

Gymnasiediplom

I propositionen ingår inga förslag till gymnasiediplom. Syftet med diplomerna är att ge gymnasierna möjlighet att visa en specialkompetens och ett specialintresse. Gymnasiediplomen kan ingå i lärokursen för gymnasieutbildningen genom beslut av utbildningsanordnaren. De beviljas för konst- och färdighetsämnen som inte är examensämnen i studentexamen, men som ändå är en del av den allmänbildande gymnasieutbildningen. I den gymnasielag som träder i kraft den 1 augusti 2019 begränsas gymnasiediplom inte till enbart studier i konst- och färdighetsämnen, utan de kan också ha samband med studier i andra läroämnegrupper. Utskottet konstaterar att gymnasiediplom är ett bra sätt att visa kunskaper också över gränserna för läroämnena, exempelvis som en del av studier som gäller företagsamhet.

Utskottet menar att de sätt att producera information som är karakteristiska för konst- och färdighetsämnen i den förnyade gymnasieutbildningen bör ses som likvärdiga med produktionen av information i de läroämnena som för närvarande ingår i studentexamen. Det är angeläget att varje gymnast har möjlighet att avlägga gymnasiediplom oavsett i vilket gymnasium studierna bedrivs. Utskottet upprepar sin uppmaning i sitt tidigare betänkande (KuUB 2/2018 rd) att undervisnings- och kulturministeriet utreder möjligheten att göra systemet med gymnasiediplom förpliktande för alla utbildningsanordnare. För studerande är gymnasiediplomet ett bra sätt att ge mångsidigt prov på sina starka sidor. Utskottet förutsätter att utvecklingen av gymnasiediplomet fortsätter för att stärka dess ställning med beaktande också av möjligheten att utnyttja det vid högskolornas antagning av studerande. Utskottet föreslår ett uttalande om detta. *(Utskottets förslag till uttalande 3)*

DETALJMOTIVERING

6 §. Rätt att avlägga studentexamen på engelska.

Ett sakkunnigyttrande som utskottet tagit del av ifrågasätter grundlagsenligheten i den föreslagna bestämmelsen och särskilt dess 2 mom., vilket gör att ärendet kräver en bedömning av grundlagsutskottet. I 38 § 2 mom. i riksdagens arbetsordning sägs att om det i fråga om ett lagförslag i ett ärende som ett utskott bereder råder oklarhet om lagförslagets eller ärendets grundlagsenlighet, ska utskottet begära utlåtande om saken av grundlagsutskottet. De övriga utskotten ska inte — ens med hjälp av experter på statsförfattningsrätt — försöka reda ut vad som i ett visst ärende ska an-

Betänkande KuUB 15/2018 rd

ses vara grundlagsenligt. De ska bara bedöma om det i det aktuella ärendet finns problem med avseende på grundlagen, och om så anses vara fallet, ska frågan om förenlighet med grundlagen lämnas till grundlagsutskottet för granskning.

Med hänsyn till grundlagsutskottets ytterst pressade arbetssituation anser kulturutskottet det ändamålsenligt att ur propositionen stryka förslagen till bestämmelser om studentexamen på engelska, så att man inte i övrigt äventyrar den fortsatta behandlingen av den behövliga propositionen. Utskottet hänvisar till det förslag till uttalande som nämns ovan i allmänna motiveringen.

Ändringsbehov till följd av förslaget att stryka 6 §

Med anledning av förslaget att stryka 6 § i lagförslag 1 i propositionen föreslår utskottet att numreringen av den paragrafen och paragraferna efter den ändras och att med anledning av det hänvisningsbestämmelserna ändras i 4, 9, 11—14, 17—25 och 27 § i lagförslag 1 och i 6 § i lagförslag 2. Med anledning av förslaget till strykning av bestämmelsen föreslår utskottet att bestämmelserna om studentexamen på engelska i 1 och 20 § ska strykas.

12 §. Specialbestämmelser om avläggandet av provet i modersmål och litteratur och proven i språk

Vid utskottets sakkunnigutfrågning kom det fram att det på sistone har uppdagats några fall där en examinand som egentligen har finska eller svenska som modersmål har bytt sitt modersmål i befolkningsdatasystemet för att kunna delta i provet för finska eller svenska som andraspråk och litteratur, eventuellt för att kunna dra nytta av ett lättare prov vid antagningen av studerande till högskolor. Hittills har det inte varit fråga om ett betydande fenomen utan bara om enskilda fall. Möjligheten kan i fortsättningen utnyttjas mer eftersom provet för lärokursen i finska eller svenska som andraspråk och litteratur poängsätts på samma grunder som provet för studerande med finska eller svenska som modersmål, trots att provet inte är lika krävande. Högskolorna bestämmer själva om poängsättningen.

Utskottet anser att ett villkor för att få delta i studentprovet baserat på lärokursen i finska eller svenska som andraspråk och litteratur ska vara deltagande i gymnasiestudier för den lärokursen. På så sätt kan enbart byte av modersmål i befolkningsdatasystemet före studentexamen inte längre ge möjlighet att delta i provet för lärokursen i finska eller svenska som andraspråk och litteratur.

Men det bör i vissa fall gå att avvika från denna huvudregel. Undervisning enligt lärokursen i finska eller svenska som andraspråk och litteratur ges inte vid alla gymnasier. En del studerande med främmande språk som modersmål deltar i de mer krävande studierna för de som har finska eller svenska som modersmål, men bedömer ändå sina språkkunskaper som så pass bristfälliga att det är mer ändamålsenligt för dem att delta i studentprovet för lärokursen i finska eller svenska som andraspråk och litteratur. Dessutom ska det också i fortsättningen gå att delta i studentexamen på grundval av studier i utlandet som motsvarar gymnasiets lärokurs i Finland. Examinander som avlagt examen inom yrkesutbildning avkrävs inte i övrigt avklarade gymnasiestudier, men kravet på avklarade studier för lärokursen i finska eller svenska som andraspråk och litteratur gäller också dem för att de ska kunna delta i provet för den lärokursen.

Betänkande KuUB 15/2018 rd

Både studerande som avlägger gymnasiets lärokurs och studerande som avlägger yrkesinriktad grundexamen ska med stöd av bestämmelsen kunna delta i provet för lärokursen i finska eller svenska som andraspråk och litteratur utan separat ansökan, under förutsättning att villkoret enligt bestämmelsen om avklarade studier uppfylls. Undantagsbestämmelsen enligt sista meningen i paragrafens 1 mom. behöver endast tillämpas på grund av vägande skäl, och villkoren för att avvika från huvudregeln bör därför granskas med omsorg. Det är befogat att i detta avseende koncentrera beslutsfattandet till Studentexamensnämnden för att säkerställa en enhetlig praxis.

I fråga om teckenspråkiga examinander föreslår utskottet att regleringen ska förbli oförändrad, eftersom det i grunderna för gymnasiets läroplan definieras mål och centrala innehåll för lärokursen teckenspråk och litteratur, som det dock inte går att avlägga vid studentexamen. Teckenspråkiga examinander ska ha rätt att delta i ett prov baserat på lärokursen i finska eller svenska som andraspråk och litteratur utan separat ansökan, oavsett vilka studier de har avlagt.

Utskottet konstaterar att bestämmelsens nummer blir 11 § på grund av strykningen av 6 § ovan. Bestämmelser om sökande av ändring föreslås i lagens 23 §.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 1 och 2 i proposition RP 235/2018 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Riksdagen godkänner tre uttalanden. (Utskottets förslag till uttalanden)

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om studentexamen

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Studentexamen

Studentexamen avläggs som avslutning på gymnasieutbildning enligt gymnasielagen (714/2018). En studerande som har avlagt studentexamen har tillägnat sig de kunskaper och färdigheter som anges i läroplanen för gymnasieutbildningen och uppnått tillräcklig mognad enligt målen för gymnasieutbildningen. De som deltar i proven i studentexamen kallas i denna lag examinander.

Studentexamen avläggs på finska eller svenska enligt läroanstaltens undervisningsspråk. ~~Studentexamen kan även avläggas på engelska på det sätt som föreskrivs i 6 §.~~

Avläggande av studentexamen ger allmän behörighet för fortsatta studier vid högskolor på det sätt som föreskrivs i lagstiftningen om högskolor.

2 §

Studentexamensnämnden

För att leda, ordna och verkställa studentexamen svarar som oberoende sakkunnigorgan Studentexamensnämnden, som undervisnings- och kulturministeriet tillsätter för tre år i sänder.

Studentexamensnämnden utvecklar studentexamen i samarbete med Utbildningsstyrelsen. Studentexamensnämnden utarbetar ett förslag till plan för utveckling och verkställande av studentexamen för fyra år åt gången för godkännande av undervisnings- och kulturministeriet.

Studentexamensnämnden har ett kansli som sköter och utvecklar verkställigheten av examen och nämndens förvaltning. Chef för kansliet är en generalsekreterare, som utnämns av undervisnings- och kulturministeriet sedan nämnden hörts. Bestämmelser om kansliets ställning som en fristående enhet vid Utbildningsstyrelsen finns i lagen om Utbildningsstyrelsen (564/2016).

Närmare bestämmelser om Studentexamensnämnden utfärdas genom förordning av statsrådet.

Betänkande KuUB 15/2018 rd

3 §

Prov i studentexamen

I studentexamen ordnas prov i modersmål och litteratur, det andra inhemska språket, främmande språk, matematik samt i naturvetenskapliga och humanistisk-samhälleliga läroämnena (*realämnen*).

Prov i modersmål och litteratur ordnas på finska, svenska och samiska. I svenska och finska kan det utöver de prov som är avsedda för examinander med finska eller svenska som modersmål ordnas prov som bygger på lärokursen i finska eller svenska som andraspråk och litteratur.

I matematik och det andra inhemska språket ordnas prov med två olika svårighetsgrader. I främmande språk kan det ordnas prov med två olika svårighetsgrader.

Bestämmelser om i vilka realämnena och främmande språk det ordnas prov samt om utarbetande av prov utfärdas genom förordning av statsrådet. Studentexamensnämnden bestämmer i vilka främmande språk det ordnas prov med två olika svårighetsgrader.

4 §

Anordnande av prov

Läroanstalter som ger gymnasieutbildning ordnar proven i studentexamen samtidigt två gånger per år.

En anordnare av gymnasieutbildning är skyldig att ordna proven i studentexamen också för den som tidigare har avlagt studentexamen vid utbildningsanordnarens gymnasium och som tar om ett prov som ingår i examen enligt 16 § eller kompletterar sin examen enligt 17 § samt för den som tidigare har studerat vid utbildningsanordnarens gymnasium och avlägger ett enskilt prov enligt 6 §. Om en utbildningsanordnare, i vars gymnasium en person har avlagt studentexamen, inte längre ordnar gymnasieutbildning har den personen rätt att avlägga provet vid det gymnasium som är närmast hans eller hennes bostadsort. Proven i studentexamen ska ordnas även för andra personer om utbildningsanordnarens verksamhetsförutsättningar tillåter detta.

Ansvarig för anordnandet av studentexamen och proven i denna vid läroanstalten är rektorn som enligt 57 § 1 mom. i gymnasielagen svarar för gymnasiets verksamhet.

Proven i studentexamen ordnas skriftligt eller digitalt och muntliga uppgifter kan ingå i dem. Studentexamensnämnden bestämmer närmare om anordnande av prov samt om tidtabeller och provarrangemang. Studentexamensnämnden kan av synnerligen vägande skäl som gäller omständigheterna för anordnande av prov besluta att proven vid en läroanstalt ordnas på annat sätt än vid andra läroanstalter.

5 §

Rätt för andra än de som genomgår gymnasieutbildningens lärokurs att avlägga studentexamen

Studentexamen får avläggas förutom av den som genomgår gymnasieutbildningens lärokurs även av den som tidigare har slutfört

- 1) gymnasieutbildningens lärokurs eller en motsvarande utländsk utbildning,

Betänkande KuUB 15/2018 rd

2) en yrkesinriktad grundexamen enligt lagen om yrkesutbildning (531/2017) eller en motsvarande tidigare examen,

3) en annan än i 2 punkten avsedd yrkesexamen som omfattar minst två år och grundar sig på lärokursen för den grundläggande utbildningen eller motsvarande tidigare lärokurs eller motsvarande studier samt de tilläggsstudier som bestäms av Studentexamensnämnden.

En studerande som avlägger en examen enligt 1 mom. 2 punkten kan delta i studentexamen medan han eller hon fortfarande studerar inom grundexamensutbildningen i fråga.

6 §

Rätt att avlägga studentexamen på engelska

~~Studentexamen får avläggas på engelska av den som genomgår lärokursen för gymnasieutbildningen eller en yrkesinriktad grundexamen huvudsakligen på engelska samt av den som har avlagt en sådan examen eller utbildning som avses i 5 § 1 mom. huvudsakligen på engelska.~~

~~Av särskilda skäl kan även någon annan än en person som avses i 1 mom. genom beslut av rektor ges rätt att avlägga studentexamen på engelska, om denne i övrigt kan anses ha tillräckliga språkliga förutsättningar för detta.~~

6 §

Avläggande av enskilda prov

Den som inte har avlagt studentexamen får avlägga proven i studentexamen som enskilda prov. Enskilda prov får dock inte avläggas av den som med stöd av 20 § 2 mom. i gymnasielagen antagits för att genomgå gymnasieutbildningens lärokurs och studentexamen eller med stöd av 43 § i lagen om yrkesutbildning antagits för att avlägga yrkesinriktad grundexamen.

Studentexamen kan inte utgöras av enskilda prov. Om den som har avlagt enskilda prov senare avlägger studentexamen kan godkända prov som avlagts som enskilda prov innefattas i examen under tre års tid från det att det enskilda provet godkändes.

7 §

Förutsättningar för deltagande i prov

Den som genomgår lärokursen för gymnasieutbildningen får delta i ett prov i studentexamen efter att ha slutfört de obligatoriska studier som föreskrivs i den förordning av statsrådet som avses i 11 § i gymnasielagen i det läroämne som provet gäller. I ett prov i ett realämne som inte innehåller obligatoriska studier får den som genomgår gymnasieutbildningens lärokurs delta efter att ha avlagt fyra studiepoäng i läroämnets studier. Om provet i ett främmande språk bygger på en lärokurs som inte innehåller obligatoriska studier, får den som genomgår gymnasieutbildningens lärokurs delta i provet efter att ha avlagt sex studiepoäng i läroämnets studier.

Den som genomgår gymnasieutbildningens lärokurs och som inte har slutfört de studier som avses i 1 mom., men som annars kan anses ha tillräckliga förutsättningar att klara ett prov kan av särskilda skäl genom beslut av rektor ges rätt att delta i provet.

Betänkande KuUB 15/2018 rd

En studerande som avlägger yrkesinriktad grundexamen får delta i proven i studentexamen efter att ha förvärvat kunskande som motsvarar minst 90 kompetenspoäng.

8 §

Anmälan till prov

Examinanden ska för varje enskilt examenstillfälle och prov som avläggs anmäla sig skriftligt senast den dag som Studentexamensnämnden fastställer till det gymnasium där denne avser avlägga provet. Rektorn har till uppgift att säkerställa att examinanden uppfyller förutsättningarna enligt 5—7 § för deltagande i examen och proven i den. Om rätten att delta förvägras ska ett motiverat, skriftligt beslut meddelas.

Studentexamensnämnden kan på grund av examinandens sjukdom eller något annat jämförbart särskilt vägande skäl godkänna en anmälan som gjorts efter utsatt tid.

Studentexamensnämnden kan på ansökan på grund av examinandens sjukdom, studier eller arbete utomlands eller av något annat jämförbart särskilt vägande skäl annullera en anmälan till ett prov. Studentexamensnämnden kan på ansökan godkänna också en ändring i de uppgifter som ingår i en anmälan, om avläggandet av studentexamen med godkänt resultat kräver detta eller av något annat särskilt vägande skäl.

Studentexamensnämnden bestämmer närmare om förfarandena i anslutning till anmälan.

9 §

Specialarrangemang som gäller examinanden

En examinand som på grund av sjukdom, funktionsnedsättning, särskilda läs- och skrivsvårigheter eller ett främmande språk som modersmål eller av någon annan därmed jämförbar orsak inte kan avlägga proven i studentexamen på samma sätt som övriga examinander får avlägga provet på avvikande sätt.

Studentexamensnämnden beslutar på ansökan om användning av sådana specialarrangemang som avses i 1 mom. I plötsliga och oförutsägbara situationer kan även rektorn besluta om användning av specialarrangemang.

Studentexamensnämnden bestämmer närmare om ansökan om och användning av specialarrangemangen.

10 §

Prov som avläggs i studentexamen

En examinand som avlägger studentexamen ska avlägga fem prov till vilka hör provet i modersmål och litteratur samt enligt examinandens eget val tre prov av en grupp som består av provet i matematik, provet i det andra inhemska språket, provet i ett främmande språk och provet i realämnena.

Av de prov som avses i 1 mom. får endast ett avläggas i ett och samma läroämne. Examinanden får utöver vad som föreskrivs i 1 mom. avlägga ett eller flera andra prov.

Betänkande KuUB 15/2018 rd

I examen ska det ingå minst ett i 3 § 3 mom. avsett prov med högre svårighetsgrad eller ett i 11 § 2 eller 3 mom. avsett prov i modersmål och litteratur som avläggs i stället för provet i det andra inhemska språket eller i ett främmande språk.

11 §

Specialbestämmelser om avläggandet av provet i modersmål och litteratur och proven i språk

Om examinandens modersmål inte är finska, svenska eller samiska och om han eller hon har avlagt studier som grundar sig på lärokursen i finska eller svenska som andraspråk och litteratur, vilket enligt 7 § är ett villkor för att delta i provet för den som avlägger lärokursen för gymnasieutbildningen, eller om examinanden har teckenspråk som modersmål eller första språk, kan han eller hon avlägga provet i modersmål och litteratur som ett prov som grundar sig på lärokursen i finska eller svenska som andraspråk och litteratur. Studentexamensnämnden kan på ansökan på grund av vägande skäl bevilja andra än ovan avsedda examinander rätt att avlägga det prov som avses i detta moment.

I stället för provet i det andra inhemska språket kan examinanden avlägga det prov i modersmål och litteratur i språket i fråga som är avsett för examinander med svenska eller finska som modersmål.

I stället för provet i ett främmande språk kan examinanden avlägga provet i modersmål och litteratur på samiska.

12 §

Avläggande av studentexamen

Studentexamen har avlagts när examinanden har blivit godkänd i de prov som avses i 10 § samt med godkänt resultat slutfört lärokursen för gymnasieutbildningen eller en sådan annan examen eller utbildning som avses i 5 §.

Examen har avlagts även när vitsordet i ett av de prov som avses i 10 § 1 mom. är underkänt om vitsorden i de övriga prov som examinanden avlagt visar sådana kunskaper och färdigheter som avses i 1 § 1 mom. samt tillräcklig mognad och examinanden inte skriftligen har förbjudit att ett underkänt vitsord antecknas på betyget. Examen har dock inte avlagts om ett prov underkänns med stöd av 14 eller 15 §.

Studentexamensnämnden bestämmer närmare om de praktiska förfaranden som gäller avläggandet av examen samt om grunderna för när examen har avlagts trots ett underkänt vitsord.

13 §

Maximal tid inom vilken studentexamen ska avläggas

Studentexamen ska genomföras under högst tre på varandra följande examenstillfällen.

En examinand som har fått ett underkänt vitsord i ett prov som enligt 10 § 1 mom. ska avläggas i studentexamen får dock fortsätta att avlägga examen genom att ta om provet i fråga vilket får göras under de tre examenstillfällen som omedelbart följer efter att det underkända vitsordet erhöles.

Betänkande KuUB 15/2018 rd

En examinand som har deltagit i minst ett examenstillfälle och på grund av sjukdom, heltidsstudier utomlands eller något annat jämförbart vägande skäl är förhindrad att delta i proven under ett examenstillfälle får dock fortsätta att avlägga examen vid det examenstillfälle som omedelbart följer efter att den maximala tiden enligt 1 mom. har löpt ut. Om en examinand av en ovan avsedd orsak är förhindrad att delta i proven under två på varandra följande examenstillfällen, får examinanden fortsätta att avlägga examen under de två examenstillfällen som omedelbart följer efter att den maximala tiden enligt 1 mom. har löpt ut. En examinand som avses i detta moment behåller sin rätt att ta om ett underkänt prov så att de missade examenstillfällena inte räknas in i antalet examenstillfällen enligt 2 mom.

Om examinanden inte har avlagt examen inom den tid som avses i 1—3 mom. betraktas examen som underkänd. Examen får då börja avläggas från början. En examinand kan innefatta godkända prov som har ingått i en underkänd examen i en ny examen under tre års tid efter det att det tidigare avlagda provet godkändes.

Studentexamensnämnden kan på ansökan och av synnerligen vägande skäl besluta att en examinand som har avlagt endast en del av studentexamen får börja avlägga examen från början.

14 §

Utevaro från provtillfället och avbrutet prov

Om den som har anmält sig till ett prov uteblir från provtillfället eller inte lämnar in en provprestation för bedömning, betraktas provet som underkänt.

15 §

Påföljder för brott mot ordning och svikligt förfarande

Om en examinand stör provtillfället eller på annat sätt bryter mot ordningen vid provtillfället och inte trots rektorns eller lärarens uppmaning avbryter sitt förfarande, betraktas examinandens provprestation som underkänd. Om förfarandet upprepas eller orsakar betydande skada för de andra examinandernas provprestationer, betraktas examinandens alla provprestationer vid det examenstillfället som underkända och han eller hon förlorar sin rätt att delta i senare prov under examenstillfället i fråga. Om förfarandet är synnerligen grovt och skadligt, förlorar examinanden därtill rätten att delta i proven vid följande examenstillfälle.

Om en examinand gör sig skyldig till svikligt förfarande eller försök till fusk eller medverkar vid detta i ett prov, betraktas examinandens alla provprestationer under det examenstillfället som underkända och han eller hon förlorar sin rätt att delta i senare prov under examenstillfället i fråga. Om förfarandet upprepas eller annars är synnerligen grovt och skadligt, förlorar examinanden därtill rätten att delta i proven vid följande examenstillfälle.

Innan påföljder enligt 1 och 2 mom. påförs ska det förfarande som föranleder åtgärden specificeras, examinandens höras och övriga behövliga utredningar inhämtas.

Beslut om påföljder fattas av gymnasiets rektor. Beslut om att en examinand på grund av ett i 1 eller 2 mom. avsett förfarande förlorar sin rätt att delta i proven vid det examenstillfälle som följer efter det pågående examenstillfället fattas dock av utbildningsanordnarens kollegiala organ.

Betänkande KuUB 15/2018 rd

En examinand som stör ett provtillfälle kan uppmanas att avlägsna sig från tillfället. Om en examinand inte lyder en uppmaning att avlägsna sig, får rektorn eller en lärare avlägsna examinanden på det sätt som föreskrivs i 43 § i gymnasielagen.

16 §

Omtagning av prov

Ett godkänt prov får tas om utan begränsningar.

Medan studentexamen avläggs har en examinand rätt att ta om ett underkänt prov tre gånger. En examinand som har fått ett underkänt vitsord i ett i 3 § 3 mom. avsett prov med högre svårighetsgrad kan vid omtagning byta till lägre svårighetsgrad. En examinand som har fått ett underkänt vitsord i provet i modersmål och litteratur för personer med finska eller svenska som modersmål kan vid omtagning avlägga det prov som bygger på lärokursen i finska eller svenska som andraspråk och litteratur, om examinanden har rätt att avlägga detta prov enligt 11 § 1 mom. En examinand som på det sätt som avses i 11 § 2 eller 3 mom. har avlagt provet i modersmål och litteratur i stället för provet i det andra inhemska språket eller provet i ett främmande språk och fått ett underkänt vitsord, kan vid omtagning av provet avlägga provet i det andra inhemska språket i fråga eller provet i ett främmande språk.

Den som har avlagt studentexamen får ta om ett underkänt prov utan begränsningar.

17 §

Komplettering av studentexamen

Den som enligt 12 § har blivit godkänd i studentexamen får komplettera examen med prov i läroämnena som inte ingår i den avlagda examen och med prov i läroämnena med annan svårighetsgrad än de prov i samma läroämnena som ingår i den avlagda examen.

18 §

Bedömning av provprestationer

För proven i studentexamen ges separata vitsord. Utöver vitsordet för ett prov kan det också ges en mer detaljerad bedömning av provet.

Provprestationerna granskas och bedöms preliminärt av en lärare i ämnet i fråga som utses av anordnaren av gymnasieutbildning och slutligt av Studentexamensnämnden. Om utbildningsanordnaren inte kan utse en lärare i ämnet i fråga som kan bedöma prestationen, görs den preliminära bedömningen av Studentexamensnämnden.

Om examinandens provprestation har försämrats på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning eller av någon annan därmed jämförbar särskild vägande orsak, och specialarrangemang som avses i 9 § inte kan anses tillräckliga för att trygga examinandens förutsättningar att avlägga provet på lika villkor som de andra examinanderna, kan Studentexamensnämnden beakta detta i bedömningen.

Betänkande KuUB 15/2018 rd

Examinanden och vårdnadshavaren för en examinand som är under 18 år har rätt att få uppgifter om tillämpningen av bedömningsgrunderna på examinandens provprestation. De ska ges tillfälle att ta del av en skriftlig eller på annat sätt bevarad provprestation när den har bedömts.

Närmare bestämmelser om vitsord utfärdas genom förordning av statsrådet. Studentexamensnämnden beslutar om de principer som ska iakttas vid bedömningen av proven.

19 §

Examensbetyg och betyg över avlagda prov

Studentexamensnämnden utfärdar examensbetyg för en examinand som har avlagt studentexamen på det sätt som föreskrivs i 12 §.

~~För studentexamen på engelska utfärdas förutom studentexamensbetyg på finska eller svenska även ett studentexamensbetyg på engelska.~~

För andra som har avlagt ett prov i studentexamen med godkänt resultat utfärdas ett betyg över avlagt prov.

För att ett betyg ska utfärdas krävs att de i 20 § avsedda avgifterna för deltagande i examenstillfällena och prov har betalats.

Bestämmelser om vitsord som antecknas på studentexamensbetyget utfärdas genom förordning av statsrådet.

20 §

Avgifter som tas ut för studentexamen

Studentexamensnämnden får ta ut avgifter för studentexamen och deltagande i proven i examen.

Bestämmelser om avgifter som tas ut för studentexamen och deltagande i proven i examen utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet med iakttagande av vad som föreskrivs om avgifter som tas ut för offentligrättsliga prestationer i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992). Studentexamensnämnden bestämmer om de förfaranden som gäller uttag av avgifter.

Om en anmälan har annullerats med stöd av 8 § 3 mom. och examinanden inte till någon del har deltagit i provet, tas ingen avgift ut för provet eller återbetalas avgiften på ansökan som gjorts inom den tid som Studentexamensnämnden fastställer.

21 §

Sökande av ändring i beslut av rektorn eller utbildningsanordnarens kollegiala organ

Omprövning av ett beslut genom vilket rektorn enligt 8 § 1 mom. har förvägrat rätt att delta i studentexamen eller i ett prov i studentexamen får begäras på det sätt som anges i förvaltningslagen (434/2003). Ändring i ett beslut som regionförvaltningsverket har meddelat i ett omprövningsförfarande får sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen.

Ändring i ett beslut genom vilket rektorn eller utbildningsanordnarens kollegiala organ har bestämt en påföljd enligt 15 § 1 eller 2 mom. får sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen.

Betänkande KuUB 15/2018 rd

Beslutet verkställs även om besvär anförts, om inte besvärsmyndigheten förbjuder verkställigheten.

Besvär över beslut som avses i 1 och 2 mom. ska anföras inom 14 dagar från delfående av beslutet. I fråga om sökande av ändring gäller i övrigt bestämmelserna i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Besvären ska behandlas skyndsamt. Ett beslut av förvaltningsdomstolen får överklagas genom besvär endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

Om ett beslut som avses i 2 mom. upphävs, annulleras utan ansökan anmälan till de prov som personen i fråga inte har deltagit i efter beslutet av rektorn och avgifterna för proven återbetalas. Förvaltningsdomstolen eller högsta förvaltningsdomstolen kan när de bifaller besvär besluta att examinanden får genomföra examen från början.

22 §

Omprövning av bedömningen av en provprestation

Omprövning av ett beslut av Studentexamensnämnden genom vilket en provprestation har bedömts får begäras på det sätt som anges i förvaltningslagen.

Begäran om omprövning ska lämnas till Studentexamensnämnden inom 14 dagar från den tidpunkt den som har rätt att begära omprövning har haft möjlighet att få kännedom om resultatet av bedömningen och tillämpningen av bedömningsgrunderna på examinandens provprestation. För att behandla begäran om omprövning utser Studentexamensnämnden minst två censorer, varav ingen får tidigare ha bedömt provsvaret i fråga.

Bestämmelser om utfärdande av studentexamensbetyg och andra betyg enligt 19 § när omprövning av bedömningen av en provprestation begärs samt om meddelande av beslut med anledning av begäran om omprövning utfärdas genom förordning av statsrådet.

23 §

Sökande av ändring i beslut av Studentexamensnämnden

Ändring i ett beslut av Studentexamensnämnden som gäller annat än bedömningen av en provprestation får sökas genom besvär hos Helsingfors förvaltningsdomstol på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen, om inte något annat föreskrivs någon annanstans i lag. Ett beslut av förvaltningsdomstolen får överklagas genom besvär endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

I ett sådant beslut med anledning av begäran om omprövning som avses i 22 § får ändring inte sökas genom besvär.

24 §

Rätt att få uppgifter

Utbildningsanordnaren ska på begäran ge Studentexamensnämnden de uppgifter som behövs för att anordna och verkställa studentexamen.

Utbildningsanordnaren har trots sekretessbestämmelserna rätt att i fråga om en examinand som anmält sig för att avlägga ett prov i studentexamen få uppgifter om Studentexamensnämndens be-

Betänkande KuUB 15/2018 rd

slut om användning av specialarrangemang enligt 9 § och om förlängning av tiden för avläggande av studentexamen enligt 13 § 3 mom., till den del det är nödvändigt för att anordna proven.

25 §

Vissa examina som till nivån motsvarar studentexamen

International Baccalaureate-examen, Reifeprüfung-examen eller Deutsche Internationale Abitur-examen som har avlagts som avslutning på sådan utbildning som avses i gymnasielagen samt europeisk studentexamen vid Europaskolorna ger samma rättigheter som studentexamen enligt denna lag.

26 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Genom denna lag upphävs lagen om anordnande av studentexamen (672/2005), nedan *den upphävda lagen*, och statsrådets förordning om studentexamen (915/2005), nedan *den upphävda förordningen*.

En hänvisning till den upphävda lagen någon annanstans i lagstiftningen avser efter ikraftträdandet av denna lag en hänvisning till denna lag.

27 §

Övergångsbestämmelser

Examinander som har börjat avlägga studentexamen medan den upphävda lagen gällde fortsätter att avlägga examen i enlighet med denna lag. Bestämmelserna i 6, 8 och 10 §, 11 § 3 mom., 13 § och 21 § 1 mom. i denna lag tillämpas dock först på examinander som börjar avlägga examen vid examenstillfället våren 2022 eller efter det. På dem som har börjat avlägga studentexamen före det tillämpas 5 §, 6 § 1—2 mom., 7 §, 9 § 2 mom. samt 15 § 1 och 3 mom. i den upphävda lagen, 18 § 2 mom. i den upphävda gymnasielagen (629/1998) och 5 och 16 § i den upphävda förordningen. När det gäller dessa examinander avses i 12 § i denna lag med prov som avses i 10 § de prov som omfattas av 18 § 2 mom. i den upphävda gymnasielagen.

På examinander som genomgår gymnasieutbildningens lärokurs och som har antagits för att genomgå lärokursen enligt läroplaner som utarbetats utifrån grunderna för läroplanen enligt den upphävda gymnasielagen tillämpas de bestämmelser om förutsättningarna för deltagande i prov som gällde före denna lags ikraftträdande. På utarbetandet av prov i studentexamen för examinander som avses i detta moment tillämpas 1 § i den upphävda förordningen.

Denna lags 16 § tillämpas vid anmälan före ikraftträdandet till de prov i studentexamen som ordnas hösten 2019.

Den med stöd av 18 b § i den upphävda gymnasielagen tillsatta Studentexamensnämnden fortsätter till slutet av sin mandatperiod, om inte undervisnings- och kulturministeriet beslutar något annat.

Betänkande KuUB 15/2018 rd

Den med stöd av 10 a § i den upphävda förordningen före denna lags ikraftträdande utarbetade planen för utveckling och verkställande av studentexamen gäller under den tid som den har godkänts för.

2.

Lag

om ändring av 1 och 6 § i gymnasielagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i gymnasielagen (714/2018) 1 § 2 mom. och 6 § 1 mom. som följer:

1 §

Tillämpningsområde

Studentexamen avläggs som avslutning på gymnasieutbildningen. Särskilda bestämmelser om studentexamen finns i lagen om studentexamen (/).

6 §

Särskild utbildningsuppgift

Med en särskild utbildningsuppgift avses undervisning inom vilken betoningen i väsentlig utsträckning ligger på ett eller flera läroämnen eller studiehelheter och undervisning som är inriktad på att avlägga en sådan internationell examen som till nivån motsvarar studentexamen och som avses i 25 § i lagen om studentexamen. En särskild utbildningsuppgift kan innefatta skyldighet att handha riksomfattande utvecklingsuppgifter som gäller ifrågavarande undervisning.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Betänkande KuUB 15/2018 rd

Utskottets förslag till uttalanden

1. *Riksdagen förutsätter att regeringen följer upp och bedömer hur studentexamens nya struktur inverkar på avläggande av gymnasiestudier och studentexamen, med speciell fokus på de som avlägger två examina samt på vuxenstuderande, och lämnar kulturutskottet en utredning när det finns tillräckligt med information om hur reformen verkställts.*
2. *Riksdagen förutsätter att regeringen överväger att bereda en ny proposition för att möjliggöra anordnande och avläggande av studentexamen på engelska. Propositionen ska beakta nationalspråkens ställning och grundlagens krav.*
3. *Riksdagen förutsätter att regeringen utreder en ändring av systemet med gymnasiediplom så att det blir förpliktande för alla utbildningsanordnare och därefter vidtar behövliga lagstiftningsåtgärder.*

Helsingfors 1.2.2019

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Tuomo Puumala cent
vice ordförande Sari Multala saml
medlem Li Andersson vänst
medlem Ritva Elomaa saf
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Jukka Gustafsson sd
medlem Kimmo Kivelä blå
medlem Hanna Kosonen cent (delvis)
medlem Mikaela Nylander sv
medlem Ulla Parviainen cent
medlem Pekka Puska cent
medlem Sari Sarkomaa saml
medlem Sami Savio saf
medlem Jani Toivola gröna
medlem Raija Vahasalo saml
ersättare Hanna-Leena Mattila cent
ersättare Merja Mäkisalo-Ropponen sd.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Lahtinen.

Betänkande KuUB 15/2018 rd

Reservation

RESERVATION

Motivering

Under innevarande valperiod har gymnasieutbildningen från regeringens håll präglats av en veritabel reformhysteri, där man ändå inte har beaktat andra stadiet som helhet eller belastningen på elever och lärare som utsätts för dessa ständiga omställningar. När det gäller denna proposition vill vi särskilt fästa uppmärksamhet vid lagförslaget struktur med fem prov, vilket medför ett flertal problem. Förslaget står i strid med att dess syfte är att öka antalet personer som avklarar gymnasiet och mängden avlagda studentexamina. I gymnasiet studerar folk med olika bakgrund som har inlärningsvärigheter eller annat behov av stöd. För dessa personer blir det svårare att klara av gymnasiet och avlägga studentexamen. Exomens struktur ökar belastningen och det kan förutses att det blir fler avbrutna gymnasiestudier liksom också fler personer som inte kan avlägga godkänd examen. Dessutom försvagas ställningen för vuxenstuderande och de som avlägger dubbel examen när valfriheten i examen minskar. Det är uppenbart att fler avbrutna studier betyder fler utslagna. Flera som lämnade yttranden har noterat detta.

Utbildningssystemet på andra stadiet bör ses som en helhet. Det aktuella förslaget med antal prov i studentexamen står i konflikt med målen för reformen av yrkesutbildningen. Den centrala tanken med reformen av yrkesutbildningen har varit att öka de studerandes möjligheter att individuellt sammanställa en lämplig examen för att nå en kompetens enligt egna målsättningar och behov. Dubbel examen och i övrigt kompetens som förvärvats genom studier som hör till gymnasieutbildningen har varit och kommer att förbli i en central roll i yrkesexamen för de studerande som har uppställt som mål exempelvis högskolestudier.

Att avlägga grundläggande yrkesexamen och studentexamen parallellt är redan nu ytterst krävande och den föreslagna strukturen med fem prov skulle göra dubbel examen än mer tung för de studerande. Modellen skulle sannolikt göra dubbel examen mindre lockande och antalet personer som avlägger en sådan skulle i fortsättningen minska.

Vid yrkesläroanstalter försöker man numera påskynda studierna för studerande som avlägger dubbel examen exempelvis så att studier för gemensamma ämnen som ingår i en grundläggande yrkesexamen kan ersättas med motsvarande ämnen i gymnasiet. Men de studier som krävs för ett femte studentexamensprov skulle inte gå att erkänna som en del av grundläggande yrkesexamen. Därför skulle reformen förlänga studietiden för de som avlägger dubbel examen och öka kostnaderna för utbildningsanordnarna.

Någon ändring av studentexamens struktur behövs inte eftersom den pågående reformen av högskolornas studerandeantagning motiverar examinanderna att avlägga de fem prov som är målet i propositionen. Fördelarna med ändringen skulle således vara minimala jämfört med nackdelarna för de som avlägger dubbel examen, studerande vid vuxengymnasium och de studerande som har inlärningsvärigheter.

Reformen skulle förlänga studietiderna för de som avlägger två examina. Redan med nuvarande mängd gymnasiekurser och fyra prov har en del studerande svårigheter att avlägga examen på tre

Betänkande KuUB 15/2018 rd

Reservation

är. I regel klarar studerandena sin yrkesexamen på tre år eller rentav mindre, men studentexamen skulle då bli oavslutad. Det kan få konsekvenser också för finansieringen för anordnarna av yrkesutbildningen.

Behov för att reformera strukturen finns inte heller därför att den nya gymnasielagen redan innehåller alla element som behövs för att utveckla de studerandes omfattande och mångsidiga kompetens och bättre allmänbildning i framtiden (högskolesamarbete, möjligheter att med mer omfattande studieperioder uppnå mer omfattande kompetensutveckling som överskrider ämnesgränserna, med mera).

Vid utvecklingen av utbildningssystemet har siktet varit inställt på att främja vägarna för livslångt lärande. I tider av förändringar inom arbete och teknik är detta särskilt viktigt. De som avlagt dubbel examen placerar sig väl i arbetslivet, en del av de utexaminerade söker till yrkeshögskola eller universitet för påbyggnadsstudier. Om en ung person vill avlägga studier för två examina, bör det främjas på alla upptänkliga sätt. Den föreslagna ändringen av studentexamens struktur hotar dock skrota dubbelexamen.

De som avlägger examen vid vuxengymnasium hör huvudsakligen till de 20 procent av vårt lands examinander som i sin examen endast avlägger fyra prov. Enligt inofficiella uppgifter från sex vuxengymnasier avlade de studerande i genomsnitt cirka 4,3 prov per examen. För många av dem kan ett femte obligatoriskt ämne vara en ytterligare belastning som medför att studierna avbryts.

Gymnasiediplomets ställning skulle också ha stärkts så att avläggande av gymnasiediplom skulle motsvara ett prov i studentexamen. Genom att stärka gymnasiediplomets ställning genomförs gymnasieutbildningens grundläggande uppgift: att de studerande utvecklas till goda, bildade och aktiva människor utifrån varje studerandes egna styrkor, färdigheter och mål. För de studerande är gymnasiediplomet ett ypperligt sätt att visa sina starka sidor och sin lämplighet i många branscher. Samhället gagnas av att de studerande kan bygga upp sin studieväg och sin framtid på en stabil och jämlik grund redan under gymnasietiden. Gymnasiediplomet synliggör mångsidigheten i dagens studiebegrepp. När studiediplomet avläggs innebär det att information undersöks, tillämpas och produceras på samma sätt som vid högskolestudier.

Nackdelen med den nya gymnasielagstiftningen är en situation där gymnasister allt mer fokuserar på att endast studera de läroämnen som ingår i studentskrivningen och som säkrast garanterar en studieplats vid högskola. En förskjutning av gymnasiediplomets status till en del av studentexamen skulle stödja särskilt visandet av kompetens i konst- och färdighetsämnena. I dessa ämnen ingår många kompetensbehov för framtidens arbetsliv: problemlösningsförmåga, en bred allmänbildning, kreativitet, multiprofessionalism, kompetens i kultur och kommunikation, villkor för framtida framgång både nationellt och individuellt.

Att förnya examensstrukturen på det föreslagna sättet producerar i strid med gymnasiereformens mål precis det som man vill undvika med reformen: att det blir svårare att avlägga gymnasiets lärokurs och examen eller rentav avbrutna studier.

Betänkande KuUB 15/2018 rd
Reservation

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner lagförslagen enligt betänkandet men 10 § 1 mom. i lagförslag 1 med ändringar. (*Reservationens ändringsförslag*)

Reservationens ändringsförslag

Lagförslag 1

10 §

Prov som avläggs i studentexamen

En examinand som avlägger studentexamen ska avlägga **fyra** prov till vilka hör provet i modersmål och litteratur samt enligt examinandens eget val **två** prov av en grupp som består av provet i matematik, provet i det andra inhemska språket, provet i ett främmande språk och provet i realämnena.

(2 och 3 mom. som i KuUB)

Helsingfors 1.2.2019

Jukka Gustafsson sd
Eeva-Johanna Eloranta sd
Merja Mäkisalo-Ropponen sd
Li Andersson vänst
Ritva Elomaa saf
Sami Savio saf